

enako, da so mlajše delitve zemljišča upoštevale starejše vsaj glede njihove usmeritve.

Kljub nekaterim pomislekom se mi zdi, da je metrična analiza polja eden od vidikov, ki je pri retrogradni analizi poljske razdelitve lahko poveden – v nekaterih primerih bolj, v drugih manj. In morda je imela Diepolderjeva smolo in je začela prav z nejasnimi primeri. To bo – seveda – pokazalo šele bodoče delo.

Knjiga o Aschheimu v zgodnjem srednjem veku je polna iskrivih razlag in lepe predstavitve metode dela, zato jo je vredno brati. Iz nje se lahko marsikaj naučimo.

Andrej PLETESKI

Branko Marušić: Starohrvatska nekropola u Žminju. Posebno izdanje »Histrie archaeologica«, sv. 1, Pula 1987, 154 str., 53 slik, 28 tabel, 2 priloge.

Izid »staroslovanske« monografije je pri nas še vedno praznik. Enega takih nam je pripravil Branko Marušić, ko je objavil staroslovansko grobišče iz Žminja v Istri. Izkopano je bilo v letih 1955–1957, in sicer pod vodstvom Borisa Bačića. Našli so 227 grobov, ki sestavljajo skoraj celotno grobišče. Zato in zaradi velikosti je najdišče izredno pomembno ne samo za poznavanje zgodnjersrednjeveške zgodovine Istre, ampak tudi mnogo širšega prostora.

Knjiga ima topografski uvod, ki mu sledi katalog. Nadaljuje se z razčlenitvijo posameznih oblik grobov in prikazom pogrebnih običajev. Obširnejše je poglavje, v katerem je Marušić oblikovno razčlenil posamezne skupine predmetov v grobovih in jih ovrednotil po njihovih bistvenih značilnostih. V zaključnem poglavju je izsledke povzel in jih postavil v širši okvir staroslovanskega naseljevanja Istre, pri čemer je že na kratko sintetiziral svoje dosedanje proučevanje te problematike. Knjiga ima tudi obširen nemški povzetek.

V načrtu se grobovi združujejo v pet skupin, ki jih je avtor označil od Z proti V z 1–5. Izziv časovno-prostorskega plastenja je v celoti sprejel in predstavil vrsto nazornih kart razprostranjenosti posameznih predmetov in lastnosti na grobišču. Tudi po tej poti je prišel na misel, da so se naselile najprej tri družine patriarhalnega tipa, nekaj pozneje pa sta se jim pridružili še dve. Šlo naj bi za priseljence iz Hrvatskega primorja, ki so prinesli s seboj že oblikovano kulturo. Na predstavljenem grobišču so pokopavali v času od 840 do 950.

Vendar pa pri pozornejšem branju naletimo na nekatere podatke, ki jih navaja avtor in ki se s to sugestivno podobo ne skladajo. Iz sl. 43 se poučimo, da so v skupinah 1–3 označeni starejši in mlajši grobovi, v skupinah 4–5 pa

le starejši. Že to nakazuje, da je vzhodni del grobišča starejši. To potrjuje tudi sl. 44, ki kaže, da je največ poganskih pogrebnih običajev v skupini 4, nemalo pa tudi v skupini 5. Nadalje kaže sl. 47, da so bili obsenčniki z odebilitvami na koncem najdeni le v skupinah 1–3. Ker gre med žminjskim nakitom za razmeroma mlado obliko nakita, tudi ti potrjujejo večjo starost področja skupin 4–5, kjer jih ni. Avtorjeva misel, da sta skupini 4 in 5 najmlajši, tako ne more držati. Povedano kaže, da je bilo ravno obratno. S tem je razrešeno tudi dozdevno nasprotje, na katerega je naletel avtor, ko je ugotavljal zastopanost posameznih oblik grobov v skupinah grobov. Grobna obloga tipa D, ki bi morala biti po razvojni shemi najstarejša, je najpogostejša v skupinah 4–5, kar se seveda ne sklada z njuno predvideno mladostjo, pač pa z njuno starostjo.

Če sta skupini 4 in 5 v resnici najstarejši, pa seveda ne drži tudi predlagana podoba prebivalstvenega razvoja. Enako se mi zdi še odprto vprašanje, od kod so prišli ljudje, ki so na prikazanem grobišču pokopavali. Avtor sam ugotavlja, da v Hrvatskem primorju ni grobov z oblogo iz plošč, medtem ko so v Žminju že prvi grobovi taki, kar naj bi bil odraz želje prišlekov, da bi pokazali privrženost novi domovini. Morda odgovori na tovrstna vprašanja glede na stopnjo raziskanosti v Jugoslaviji in ponekod v sosedstvu še niti niso mogoči. Morali bi natančno poznati stvarno in duhovno kulturo posameznih časovnih stopenj in področij, v okviru žminjskega grobišča pa natančno izločiti najstarejši sloj grobov, torej grobove prišlekov in njihovo kulturo. Šele primerjava obojega bi morda lahko pokazala izhodišče naselitve.

Pri sicer zelo vestni obravnavi posameznih vrst nakita na žminjskem grobišču bi njeno razumljivost močno povečala preglednica tipov, kakršna je bila, npr., predstavljena za različne vrste grobnih oblog. – V času, ko so izkopavali grobišče, terenska dokumentacija še ni zajemala vsega, kar bi si danes želeli. Tako ni risb posameznih grobov, ni podatkov o legi predmetov v grobovih, ni geodetskega posnetka površine najdišča, ki bi morda lahko pomagal pojasnjevati lego posameznih grobov.

Gledano v celoti pa je delo vzorno: urejeno, vestno, natančno. Brez tega celo zgoraj navedeni pomisleki ne bi bili mogoči. Po zaslugi te knjige in drugih del Branka Marušića postaja istrski zgodnji srednji vek izjemno raziskan in le želimo si lahko tudi drugod po Jugoslaviji tako sposobnih avtorjev. Prijetna knjiga nam vzburja domišljijo in vedno znova jo bomo z veseljem jemali v roko.

Andrej PLETESKI